

«Καρυάτιδες '94»

Η τελευταία δουλειά του γλύπτη Θόδωρου

Στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιεάνα Τούντα» εγκαινιάστηκε στις 3 Νοεμβρίου η έκθεση με την τελευταία δουλειά του γλύπτη Θόδωρου (Παπαδημητρίου, Καθηγητή ΕΜΠ) με τίτλο «Καρυάτιδες '94».

Η ενότητα «Καρυάτιδες '94» έρχεται τέσσερα χρόνια μετά την έκθεση «Ισορροπίες '90» για να ολοκληρώσει μια προβληματική επάνω στο ζήτημα του «Τόπου». Ζήτημα που βρίσκεται στις αφητηρίες του έργου του γλύπτη Θόδωρου.

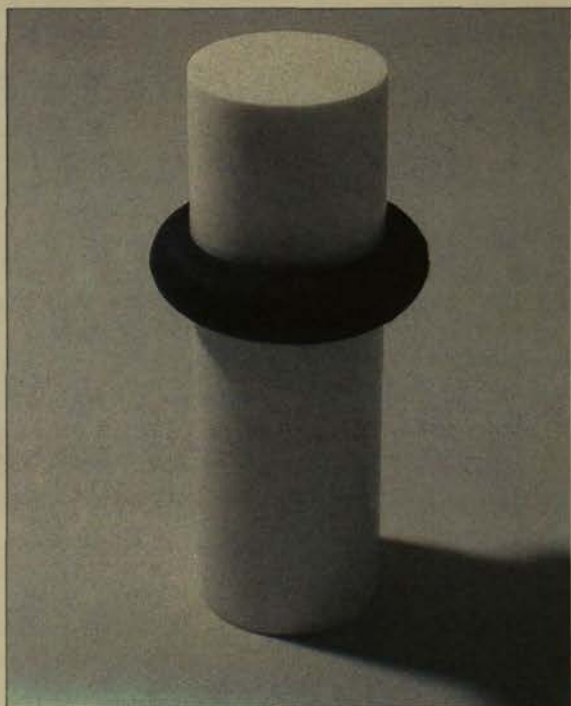
Τα πρώτα έργα - δοκίμια του κύκλου «Καρυάτιδες» έγιναν μεταξύ 1967 και 1971. Όμως διάφορες συνθήκες και προτεραιότητες δεν επέτρεψαν να ολοκληρωθεί η σειρά των έργων μέχρι το 1994, οπότε αποφασίστηκε αυτή η έκθεση στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιεάνα Τούντα, όπου υπάρχει ο κατάλληλος χώρος.

Την αριστερή αίθουσα μπαίνοντας στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης, καταλαμβάνει η εγκατάσταση «Καρυάτιδα Πλωτή», τοποθετημένη στο κέντρο του χώρου, κατασκευασμένη από ανοξείδωτο ατσάλι, γυαλί, νερό, λάστιχο και αέρα. Σε διαστάσεις 1,5 x 1,5 x 3 μέτρα.

Στην δεξιά αίθουσα τοποθετούνται σε διπλή σειρά έξι «Καρυάτιδες» σε διαστάσεις 0,60 x 0,60 ύψος 1,60 μέτρα ... έργου, από διάφορα υλικά, όπως σίδερο, μπρούντζο, μάρμαρο, ξύλο, πλεξιγκλάς, άμμο, χόρτο, νερό, λάστιχο, αέρα κ.λ.

Στην πάνω μικρή αίθουσα εκτίθενται οι «Καρυάτιδες» μεταξύ 1967 - 1971 και μερικές του '94.

Τα υλικά των «Καρυάτιδων» λειτουργούν δομικά, σε

Λευκή Καρυάτιδα (Λευκό μάρμαρο, λάστιχο, αέρας)

εσωτερικές σχέσεις μεταξύ τους, καθορίζοντας την πλαστική γλώσσα των έργων. Μια γλώσσα με «αντιθεματικές» παραμέτρους, παρά την πιθανή «απτική απόλαυση» που προσφέρουν τα έργα. Καθώς το περιεχόμενο των έργων ορίζεται από την «απτική», φυσική ουσία των υλικών και όχι τόσο από τη χρωματική ή τη μορφική τους όψη.

Η κίνηση που εμπεριέχουν οι «Καρυάτιδες '94» βρίσκεται εν δυνάμει στα έργα και προκύπτει από τις εσωτερικές σχέσεις των υλικών. Και αυτό το «εν δυνάμει» αποκαλύπτεται από τη φυσική-απτική παρέμβαση του θεατή. Με άλλα λόγια, τα έργα αποκαλύπτουν την πιθανή κίνηση όταν ο θεατής τα αγγίξει.

Εδώ βρίσκεται μια ουσιαστική διαφορά στο έργο του γλύπτη Θόδωρου σε σχέση με άλλα έργα σύγχρονης τέχνης - μια διαφορά που δύσκολα γίνεται αντιληπτή μέσα στη «θεαματική ισοπέδωση» των αισθητικών κωδίκων. Ο Θόδωρος δεν χρησιμοποίησε ποτέ στα έργα του ηλεκτρική ενέργεια καθώς ενδιαφέρεται πρωταρχικά για την «ανθρώπινη ενέργεια» που κινεί την τέχνη.

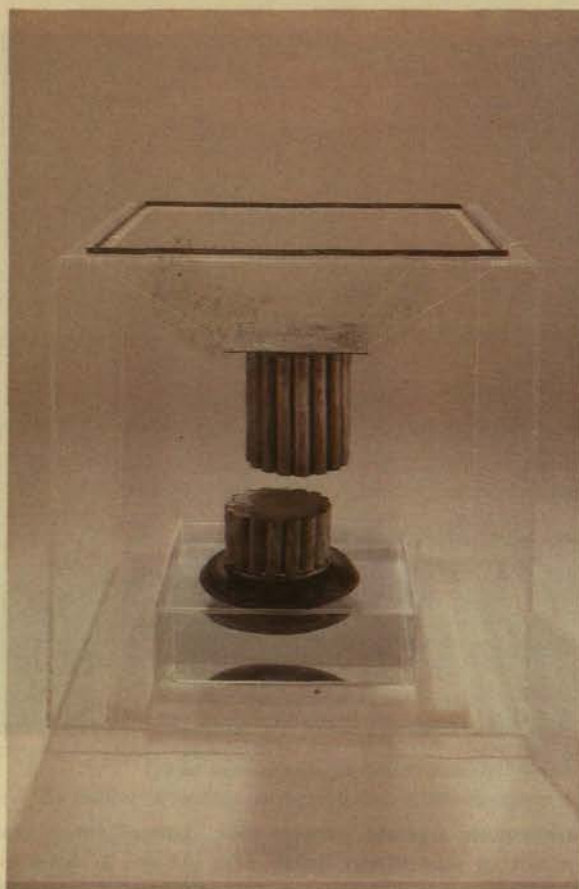
Από εδώ ξεκινούν μια σειρά προβληματισμών, από τους οποίους μερικοί βρίσκονται στις αφητηρίες των έργων της ενότητας «Καρυάτιδες '94».

Ισορροπίες '90. (Εγκατάσταση 1990, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιεάνα Τούντα, Αθήνα. Σίδερο, μπρούντζος, χρώμα, σωματόσχοινο, ρόδα ποδηλάτου, μάρμαρο, γυαλί, νερό, χρυσόψαρο) [λεπτομέρεια].

Φιλοσοφικές παρατηρήσεις για το έργο του γλύπτη Θόδωρου

του Θεόδωρου Γεωργίου

Καρνάτιδα Πλωτή (μπρούντζος, πλεξιγιάς, νερό, λάστιχο, αέρας).

Κατά τον Hegel η λογική παραγωγή και η αισθητική ταξινόμηση των τεχνών ανάγονται σε δύο κατηγορίες της Αισθητικής, στην έκφραση (*Ausdruck*) και την σημασία (*Bedeutung*). Η θετική διαμεσολάβηση της έκφρασης (της προσωπικής εμπειρίας του καλλιτέχνη) και της σημασίας (της καλλιτεχνικής σύνθεσης) αφ' ενός και η ανάπτυξη της τέχνης σε ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες αφ' ετέρου, όπου ο κόσμος θεωρείται ενιαίος, αδιαίρετος και συμφιλιωμένος, συνιστούν τα πραγματολογικά πλαίσια για τη νοηματική συνέχεια της γλυπτικής τέχνης με τον κοινωνικό βίοκοσμο.

Ο ριζικός μετασχηματισμός των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, μέσα στον κατακερματισμένο και ασυμφιλιώτο αστικό κόσμο, ανέτρεψε την παραδε-

δομένη ισορροπία ανάμεσα στη γλυπτική τέχνη και τον κοινωνικό βίοκοσμο. Στις κοινωνικές συνθήκες της αισθητικής νεωτερικότητας η γλυπτική τέχνη, ως αυτόνομη και ιδιαίτερη κοινωνική δραστηριότητα σε σχέση με τον κοινωνικό βίοκοσμο θεμελιώνεται στην αρνητική διαλεκτική διαμεσολάβηση ανάμεσα στην έκφραση και την σημασία.

Ο γλύπτης Θόδωρος θέτει ως πρωταρχικό στόχο των εικαστικών ερευνών του τη δυνατότητα να αποκατασταθεί η νοηματική συνέχεια της γλυπτικής τέχνης με τον κοινωνικό βίοκοσμο στις συνθήκες της αισθητικής νεωτερικότητας. Εννοείται ότι το ερευνητικό αυτό ενδιαφέρον (*interesse*) διατυπώνεται ως σχέδιο ή ως τύπος διαμεσολάβησης της έκφρασης με τη σημασία.

Η γλυπτική τέχνη του Θόδωρου αποκαλύπτει την προσπάθεια να διαμεσολαβηθούν έκφραση και σημασία κατά τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτει η ανεστραμμένη ολότητα τέχνης και κοινωνικού βίοκοσμου.

Το σύνολο των γλυπτών έργων του Θόδωρου που αποτελούν την ενότητα *Καρνάτιδες* υποστασιοποιούν αυτή την εικαστική δυνατότητα της αρνητικής συμφιλίωσης της τέχνης με την κοινωνική πραγματικότητα. Οι κολώνες δεν είναι πλέον τα θεμέλια ενός κόσμου ο οποίος συγκροτείται ως όλον επάνω σε σταθερό τόπο, αντιθέτως είναι οι υπαινιγμοί ενός ασταθούς κόσμου χωρίς κέντρο. Η ιδέα του κατακερματισμένου κόσμου όμως δεν αναπτύσσεται ως αφήγηση αλλά ως καλλιτεχνική σύνθεση, που σημαίνει ότι το εικαστικό υλικό - τόσο ως προϊόν τεχνικής επεξεργασίας, όσο και ως δημιουργήμα της καλλιτεχνικής υποκειμενικότητας, έχει την καταγωγή του στην προσωπική εμπειρία. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται μια ριζική καινοτομία του Θόδωρου που αφορά τη σύσταση του εικαστικού υλικού, όπως στην πρόσφατη ενότητα *Καρνάτιδες '94* όπου χρησιμοποιούνται όλα τα κατεξοχήν υλικά της γλυπτικής τέχνης - σίδερο, μπρούντζος, μάρμαρο, ξύλο, πηλός, νερό, αέρας, κ.ά. - τα οποία είναι και υλικά του κοινωνικού βίοκοσμου. Έτσι στις όψεις της γλυπτικής σύνθεσης αποκαλύπτεται ο αμφίσημος χαρακτήρας των υλικών (ο κοινωνικός και ο αισθητικός) και ταυτόχρονα φορτίζεται η σημασία της γλυπτικής τέχνης με τους πρωταρχικούς προσδιορισμούς της προσωπικής του κοινωνικής εμπειρίας.

Οι «Καρνάτιδες '94» δεν αποτελούν αισθητική αφήγηση-παράσταση ενός ασυμφιλιώτου και κατακερματισμένου κόσμου αντιθέτως εντοπίζουν την πραγματολογική α-τοπία της σύγχρονης εποχής μας.

Η προσωπική εμπειρία, ως το αδιαίρετο όλον τέχνης και κοινωνικής πραγματικότητας υφίσταται την εικαστική επεξεργασία και μετατρέπεται σε σημασία,

Ο Θ. Γεωργίου είναι Θεωρητικός Τέχνης. Το κείμενο είναι αναδημοσίευση από τον κατάλογο της έκθεσης.

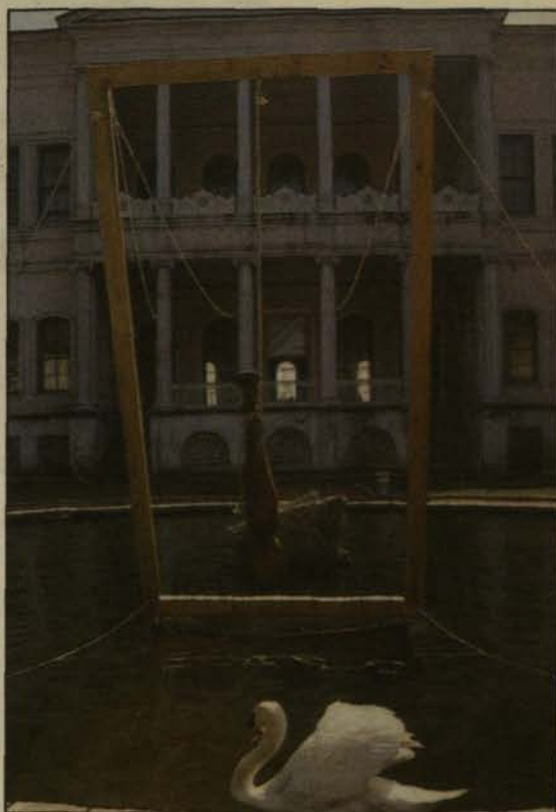
Ανα-Μέσα II (Εγκατάσταση 1992. Συμπόσιο Γλυπτικής στην Πορτογαλία. Πέτρα, παλαμάρι, νερό).

της οποίας τα περιεχόμενα είναι επικοινωνιακά. Που σημαίνει ότι η μοντέρνα απομόνωση της γλυπτικής τέχνης αντικαθίσταται από την πραγματολογική αλληλεξάρτηση του αισθητικού με το κοινωνικό.

Η επικοινωνιακή διάσταση κατέχει σημαντική θέση στο έργο του Θόδωρου επειδή διαμορφώνει τη διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας η γλυπτική τέχνη επανακτά τον δημόσιο (κοινό) χαρακτήρα της.

Οι «Καρνάτιδες '94» είναι οι όψεις του κατακερματισμένου κόσμου, ο οποίος ισορροπεί ανάμεσα στην αισθητική του σύλληψη και την ιστορική του προοπτική. Το έργο του Θόδωρου εντάσσεται στις συνθήκες του κοινωνικού βίου και αποτελεί τμήμα του. Το εικαστικό ενδιαφέρον του δεν περιορίζεται στην πλαστική τέχνη του νοήματος καθώς στοχεύει στην επικοινωνιακή τεχνική της συν-εννόησης. Ο Θόδωρος δεν προτείνει μια ουτοπία της συμφιλίωσης και της επικοινωνίας, αντιθέτως πιστεύει ότι τα χάσματα και οι ρωγμές του κατακερματισμένου κόσμου μπορεί να γίνουν επικοινωνιακοί τόποι μιας γλυπτικής τέχνης στην οποία έκφραση και σημασία διαμεσολαβούνται αρνητικά.

Οι Καρνάτιδες δεν είναι ούτε το αντίθετο των Καρνάτιδων του αρχαίου κόσμου ούτε το συμπλήρωμά τους. Είναι η αισθητική σύλληψη του αστικού ασυμφιλίωτου κόσμου, ο οποίος ωστόσο κατορθώνει να αναπτύσσει επικοινωνιακούς μηχανισμούς. Ως ένας τέτοιος κατεξοχήν επικοινωνιακός μηχανισμός προτείνεται η γλυπτική τέχνη του Θόδωρου, επειδή ισορροπεί στην αρνητική διαμεσολάβηση έκφρασης και σημασίας.

Ανα-Μέσα I (Εγκατάσταση 1992. Μουσείο Γλυπτικής και Ζωγραφικής, Κωνσταντινούπολη. Ξύλο, σχοινί, γυαλί, νερό, κύκνος).

Στο κεντρικό πρόβλημα της εικαστικής του έρευνας ο Θόδωρος απαντά ως εξής: Η νοηματική συνέχεια της γλυπτικής τέχνης και του κοινωνικού βιόκοσμου δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια κοινωνία συμφιλιωμένη μόνο αισθητικά. Η αισθητική αναπαράσταση του κατακερματισμένου κόσμου, στις ιστορικές συνθήκες της νεοτερικότητας, είναι μια αδιέξοδη εικαστική προσπάθεια. Οπότε η γλυπτική τέχνη επωμίζεται τον δύσκολο ιστορικό ρόλο να εντοπίσει την σύγχρονη αποπία, ενώ η ίδια οφείλει να συγκροτείται ως πραγματολογικός τόπος όπου συναντώνται και αλληλοδιαπλέκονται τέχνη και κοινωνικός βιόκοσμος. Η επιφανειακή

αυτή αντίφαση καταλύεται καθώς ο Θόδωρος επαναπροσδιορίζει τον δημόσιο χαρακτήρα της γλυπτικής τέχνης.

Η γλυπτική τέχνη ως επικοινωνία δεν υπόσχεται έναν απελευθερωμένο κόσμο, ούτε εγγνύται την αισθητική συμφιλίωση του κατακερματισμένου κόσμου, καταδεικνύει μόνο ότι η τέχνη συνδέεται άρρηκτα με τις γνωστικές και πρακτικές εμπειρίες και τις κανονιστικές προσδοκίες, κατά τέτοιο τρόπο ώστε το αισθητικό να ενσωματώνεται ως αναπόσπαστο στοιχείο στην επικοινωνιακή δυναμική του κοινωνικού βιόκοσμου.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 1994

Καρνάτιδα Ο (Σίδερο, μάρμαρο, ξύλο, χόρτο, μπρούντζος, λάστιχο, αέρας) [λεπτομέρεια].